6.2.2025

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunnan verojaosto

HE 207/2024 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden suurten ilmastoneutraaliin talouteen tähtäävien investointien verohyvityksestä sekä laiksi innovaatiorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Investointien verohyvityksen yhteisöverokertymää pienentäväksi vaikutukseksi arvioidaan 0,9-2,1 miljardia euroa. Sen kanssa rinnakkain toteutettavan avustusmuotoisen tukiohjelman osalta on varattu 400 miljoonan euron avustusvaltuus valtion vuoden 2025 talousarviossa (mom. 32.20.40.) hallituksen investointiohjelmaan sisältyvään elinkeinopoliittiseen varauksen käyttöön perustuen. Investointien tukiohjelman koko voi olla siis enimmillään 2,5 miljardia euroa. Yksittäisen hyvityspäätöksen määrä olisi enimmillään 150 miljoonaa euroa. Tukiohjelma on niin yksittäisten tukien kuin kokonaisuuden osalta ennennäkemättömän suuri. Siksi julkisten varojen käytössä aina edellytetty tarkkuus ja huolellisuus on tässä tukiohjelmassa korostetun tärkeää.

Käynnissä oleva aktiivinen asiakasneuvonta on osoittanut potentiaalisten suurten puhtaiden investointien sijoittuvan suurimmaksi osaksi jaksolle 2.8 (nettonollatalouteen siirtymisen kannalta olennaisten laitteistojen, komponenttien ja raaka-aineiden tuotanto). Jakson 2.6 (tuki teollisuuden vähähiilistämiseen ja energiatehokkuustoimenpiteisiin) osalta tukipuite on osoittautunut jäykäksi teollisuuden tarpeet huomioiden. Rajoittavina tekijöinä nousee esille tuensaajan kokonaistuotantokapasiteetin lisääminen enintään kahdella prosentilla sekä vaatimus, että tuetun laitoksen kokonaisuutena tulisi siirtyä käyttämään ei fossiilista polttoainetta. Lisäksi jakson 2.6 osalta energiantehokkuustoimenpide investoinneista yhteydenotot ovat olleet vähäiset.

Hallitus on kasvattanut Business Finlandin kautta myönnettävää tutkimus- ja kehitysrahoitusta kuluvalle vuodelle, ja samaan aikaan pienentänyt organisaation toimintamenoja (vrt. TAE 2025). Tukiohjelman tulkinta sitoo tavanomaista enemmän henkilöresursseja asiakasneuvontaan sekä hakemusten käsittelyyn. Investointien tukiohjelman osalta ei ole tiedossa, että sen vastuullisen ja ripeän hoitamisen edellyttämiin henkilöresursseihin olisi tiedossa lisärahoitusta. Business Finland ilmaisee henkilöresurssiensa ohuuden vuoksi huolensa siitä, että asiakkaiden neuvontaa, tuen myöntämistä ja rahoitettujen investointihankkeiden seurantaa ei voida tehdä ripeyden eikä laadun osalta tavalla, jota asiakkaiden ja tukihakemuksia käsittelevien Business Finlandin työntekijöiden oikeusturva edellyttäisi. Konkreettinen riski on myös, että tukiohjelman hoitaminen joudutaan tekemään vähentämällä edelleen T&K-rahoituksen parissa työskentelevän henkilöstön määrää. Siksi pyydämme valtiovarainministeriötä ja työ- ja elinkeinoministeriötä osoittamaan tukiohjelman edellyttämät riittävät toimintamenot tai vaihtoehtoisesti osoittamaan tehtävät, joista BF voi luopua siirtääkseen niistä resursseja tukiohjelman tehtäviin.

4 § 4) mukaan yhtiö ei ole oikeutettu investointihyvitykseen, ”jos yhtiö, konserni, johon se kuuluu, taikka yhtiössä tai konsernissa tosiasiallista määräysvalta käyttävä omistaja on Euroopan unionin pakotelistalla”. Tukipuitteen kohdan (52) b. mukaan tukea ei saa myöntää yrityksille, jotka ovat EU:n asettamien pakotteiden kohteena olevien henkilöiden, yhteisöjen tai elinten ”omistuksessa tai määräysvallassa”. HE-luonnos siis rajaa määräysvallan omistajuuteen, mitä rajausta tukipuitteessa ei ole.

9 § 1) kohdan mukaan uusiutuvan energian tuotantoon ja energian varastointiin liittyvän investointihyvityksen ulkopuolelle rajattaisiin sähköntuotanto. Tämä rajaus on perusteltu, koska kriisi- ja siirtymäpuitteita koskevan komission tiedonannon (2023/C 101/03) mukaan tukea suurille aurinko-, tuuli- ja vesivoimalaitoksille voidaan myöntää ainoastaan tarjouskilpailumenettelyssä. 10 § 1 momentin viimeinen lause sekä 2 momentti viittaavat investointihyvityksen myöntämiseen voimalaitoksen kapasiteetin päivittämiseen. Termi ’voimalaitos’ sekä tukipuitteen muissa kieliversioissa käytetyt termit (power plants; kraftwerken; kraftverk; centrales électrique) viittaavat sähköä tuottaviin laitoksiin. Koska 9 § mukaan sähköntuotanto rajataan investointituen ulkopuolelle, on johdonmukaista, että tämä koskee myös sähköä tuottavien laitosten kapasiteetin päivittämistä. Jos päivittäminen sisällytetään hyvityksen piiriin, olisi laissa silloin kuvattava komission tiedonannossa edellytetyn tarjousmenettelyn toteutustapa.

Uusiutuvan energian tuotantoa ja varastointia sekä teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämistä ja energiatehokkuustoimenpiteitä koskevat investoinnit on tukipuitteen määräysten mukaisesti toteutettava ja otettava käyttöön 36 kuukauden kuluessa tukipäätöksestä. Sen sijaan nettonollatalouteen siirtymisen kannalta olennaisten laitteistojen, komponenttien ja raaka-aineiden tuotantoa koskevien investointien toteutusaikaa ei tukipuitteessa määritellä. Lakiluonnoksessa ainoa toteutusaikaa koskeva rajoitus on, että investointihyvitys olisi käytettävä verovuoteen 2048 mennessä. Lakiluonnoksen perusteluissa arvioidaan, että 20 vuoden aikarajan kytkeminen vuoteen 2028 kannustaisi saattamaan investoinnit valmiiksi kohtuullisessa ajassa. Investointihyvitys myönnetään kaikille laissa määritellyt kriteerit täyttäville investoinneille. Tämä merkitsee, että hyvityksestä voisi saada päätöksen vuoden 2025 loppuun mennessä, mutta investointi aloitettaisiin vasta useita vuosia tai jopa vuosikymmen myöhemmin. Puhdasta siirtymää ja teollisia investointeja kiihdyttävää tukiohjelmaa ei ole johdonmukaista edistää tavalla, joka mahdollistaa investointien käynnistämisen vasta 2030-luvulla. Myös verotukselta edellytetty tarkkarajaisuus perustelee, että verohyvityksen saaminen edellyttää investoinnin aloittamista ripeästi tukipäätöksen jälkeen.

Sini Uuttu
Hankejohtaja

Innovaatiorahoituskeskus Business Finland